

مقاله پژوهشی

رابطه آگاهی از حقایق دوران سالمندی و نگرش به سالمندی با سطح استرس شغلی مراقبان رسمی آسایشگاههای سالمندان

سعید فروزنده^۱، اکرم فرهادی^۲، مهشید فروغان^{۳*}، محمد علی حسینی^۴، اکبر بیگلریان^۵

^۱ دانشجوی کارشناسی ارشد، گروه مدیریت توانبخشی، دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی، تهران، ایران

^۲ استادیار، دانشکده پرستاری و مامایی، گروه پرستاری، دانشگاه علوم پزشکی بوشهر، بوشهر، ایران

^۳ دانشیار، گروه مدیریت توانبخشی، مرکز تحقیقات سالمندی، دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی، تهران، ایران

^۴ دانشیار، گروه مدیریت توانبخشی، دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی، تهران، ایران

^۵ دانشیار، گروه آمار زیستی، مرکز تحقیقات اعصاب اطفال، دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی، تهران، ایران

* نویسنده مسئول: مهشید فروغان، دانشیار، گروه مدیریت توانبخشی، مرکز تحقیقات سالمندی، دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی، تهران،

ایران. ایمیل: M_Forughan@yahoo.com

DOI: 10.29252/nkjmd-09039

چکیده

مقدمه: با افزایش جمعیت سالمندان، شمار سالمندانی که به خدمات آسایشگاهی نیاز پیدا می‌کنند افزایش می‌یابد. دانش و نگرش مراقبین این سالمندان بر کیفیت مراقبت ارائه شده به آن‌ها تأثیر گذار است. در این پژوهش به بررسی رابطه آگاهی مراقبان رسمی از حقایق دوران سالمندی و نگرش به پدیده سالمندی با سطح استرس شغلی این مراقبین در آسایشگاه‌های سالمندان شهر تهران پرداخته شد.

روش کار: این مطالعه به روش توصیفی-تحلیلی در تابستان ۱۳۹۴ و در استان تهران انجام شد. جامعه مورد پژوهش شامل همه مراقبین رسمی آسایشگاه‌های تحت پوشش بهزیستی شهر تهران بود که در نهایت نمونه‌ای شامل ۸۳ نفر در ۱۱ مرکز به روش سرشماری انتخاب شدند. برای جمع‌آوری اطلاعات از فرم اطلاعات دموگرافیک، پرسشنامه استرس شغلی موسسه سلامت و ایمنی، پرسشنامه آگاهی پیرامون حقایق سالمندی پالمور و پرسشنامه نگرش به سالمندان کوگان استفاده شد. تحلیل داده‌ها با استفاده از نرم افزار SPSS نسخه ۲۲ و با به کارگیری آزمونهای آماری کولموگراف اسمیرنوف و ضریب همبستگی اسپیرمن انجام شد. سطح معنی داری برای قبول یا رد فرضیه ۰/۰۵ در نظر گرفته شد.

یافته‌ها: یافته‌ها نشان داد که میزان آگاهی از حقایق دوران سالمندی در بین مراقبین نسبتاً پایین ($1/61 \pm 8/18$) و نگرش مراقبین به سالمندان نسبتاً مثبت ($10/28 \pm 12/57$) و میزان استرس شغلی در بین مراقبین ($10/09 \pm 10/75$) بالاست. همچنین نتایج نشان داد ارتباط منفی معنی داری بین آگاهی و نگرش با استرس شغلی وجود دارد ($P > 0/05$). **نتیجه گیری:** نتایج این مطالعه نشان داد مراقبینی که آگاهی پایین و نگرش منفی به سالمندان دارند، استرس شغلی بیشتری را تجربه می‌کنند. با توجه به نتایج فوق توصیه می‌شود که به آموزش مراقبین در زمینه مسائل سالمندی و اصلاح نگرش آنان به سالمندان در قالب برنامه‌های آموزشی مدون توجه بیشتری مبذول شود تا کیفیت خدمات ارائه شده به سالمندان مقیم آسایشگاه بر اثر استرس و فرسودگی شغلی مراقبان به خطر نیفتد.

تاریخ دریافت: ۱۳۹۴/۱۲/۰۴

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۶/۰۲/۰۳

واژگان کلیدی:

آگاهی

نگرش

مراقب

سالمند

آسایشگاه

فرسودگی شغلی

مقدمه

تهران که بیش از ۷ درصد جمعیت آن سالمند بالای ۶۰ سال‌اند باید بیشتر نگران بود زیرا، از یک سو، وضعیت سلامت جسمانی سالمندان تهران نگران کننده است و اکثر (۷۰٪) سالمندان (علی‌الخصوص زنان) اعلام می‌دارند که دچار حداقل یک نوع بیماری مزمن بوده و تحت درمان‌اند و از سوی دیگر، میزان ناتوانی در میان سالمندان به ویژه در حوزه تحرک و جابجایی و نیز مشارکت در امور بالاست [۴]. این افزایش در تعداد سالمندان و به تبع آن بیماری‌های مزمن ناتوان کننده مرتبط با سن، افزایش نیازهای مراقبتی در این گروه جمعیتی را اجتناب ناپذیر

جمعیت ایران همانند دیگر کشورهای جهان در حال پیر شدن است. مطابق آخرین سرشماری نفوس و مسکن در سال ۹۰ جمعیت بالای ۶۰ سال در ایران حدود ۸٫۱ درصد و به عبارتی بیش از ۶/۱ میلیون نفر هستند که نسبت به سرشماری سال ۸۵ حدود یک میلیون نفر افزایش داشته است [۱]. با ادامه این روند در دو دهه آینده بین ۲۵ تا ۳۵ درصد جمعیت کشور در سنین بالای ۵۰ سالگی قرار خواهند گرفت [۲]، به طوری که در سال ۱۴۲۴ جمعیت سالمندی ایران از میانگین جهانی و در سال ۱۴۲۹ از کشورهای آسیایی پیشی خواهد گرفت [۳]. برای

کمیود حمایت، آسیب پذیری، و به خطر افتادن سلامتی آنان انجام شده است [۱۵]، و حتی در برخی موارد مداخلاتی جهت کاهش مشکلات مراقبین صورت گرفته است. درک و شناخت مشکلات مرتبط با سلامتی مراقبین می‌تواند نقش به سزایی در شناسایی نوع مداخلات مورد نیاز و حل مشکلات داشته باشد [۱۱، ۱۶]. پژوهش‌های مختلف نشان داده‌اند که یکی از عواملی که می‌تواند کیفیت مراقبت ارائه شده به سالمندان را تحت تأثیر قرار دهد استرس شغلی مراقبین است [۱۷]. عوامل مختلفی می‌تواند ایجاد کننده یا تشدید کننده استرس شغلی در میان مراقبین سالمندان باشد از جمله، درآمد پایین [۱۸]، تراکم نقش (مراقب بودن در کنار وظایف خانوادگی به ویژه در میان مراقبین زن)، [۱۹] و احساس عدم امنیت شغلی به عنوان مراقب [۲۰]. باید اضافه کرد که پژوهش‌ها از تأثیر سطح دانش و آگاهی مراقبین از پدیده سالمندی بر مراقبت از سالمندان حکایت دارند، از جمله تاری مرادی و همکاران [۲۱] نشان دادند که مراقبین برای ارائه وظایف مراقبتی لازم به بیماران و سالمندان به دانش، آگاهی، مهارت و بینش کافی نیاز دارند. برخی پژوهش‌ها تأیید کرده‌اند مراقبینی که برای انجام وظایف خود از آمادگی لازم، دانش و حمایت کافی برخوردارند احتمالاً به مشکلات جسمی و روانی (استرس، بدخلقی و...) کمتری دچار می‌شوند [۸]. مشکلات اطلاعاتی، اقتصادی، فردی-اجتماعی و روحی و بیش از همه آنها مشکلات جسمانی جزو شکایات‌های مراقبین خانوادگی بیماران مزمن است، به طوری که استرس‌های شغلی این مراقبین موجب بروز مشکلات جسمانی در آنها می‌شود [۶، ۲۱، ۲۲]. با وجود اهمیت بسیار این گروه از ارائه دهندگان خدمت و مشکلات آنها در اکثر برنامه‌های ارائه شده در سیستم بهداشتی درمانی کشور، مراقبین به عنوان مهمترین عنصر مراقبت از بیمار فراموش شده‌اند و کمتر به مشکلات و نیازهای آنان توجه می‌شود [۲۳]. جست و جو در بانکهای اطلاعاتی کشور، با وجود حداکثر تلاش و دقت مولفان حاضر، نشان داد که مطالعات اندکی در زمینه استرس شغلی مراقبین رسمی آسایشگاه‌ها و عوامل مؤثر بر آنها انجام شده و مطالعات انجام شده بیشتر به مشکلات و نیازهای مراقبین غیر رسمی (خانوادگی) سالمندان پرداخته‌اند؛ از آنجا که اشتغال به کار در آسایشگاه‌های سالمندان به عنوان مراقب مشروط به گذراندن دوره‌های آموزشی ویژه نیست، و از سوی دیگر، سالمندان گروهی با نیازها و مشکلات ویژه هستند که ارائه مراقبت به آنها را، در صورت عدم شناخت کافی، کاری دشوار است، به همین جهت این پژوهش با هدف سنجش سطح آگاهی از حقایق دوران سالمندی و نوع نگرش مراقبین به پدیده سالمندی و ارتباط آن با استرس شغلی در مراقبین رسمی آسایشگاه‌های شهر تهران انجام شده است.

روش کار

روش این پژوهش توصیفی تحلیلی بود که به صورت مقطعی در تابستان ۱۳۹۴ و در شهر تهران انجام شد. جامعه پژوهش شامل همه مراقبین رسمی آسایشگاه‌های تحت پوشش بهزیستی شهر تهران بود که با مراجعه به بهزیستی استان تهران از میان ۲۶ مرکز فعال تنها ۱۱ مرکز حاضر به همکاری در این مطالعه شدند، که در انتخاب مراکز از نمونه گیری در دسترس استفاده نمودیم. از این مراکز نمونه‌ای شامل ۸۳ نفر به روش سر شماری انتخاب شد، به این معنی که کلیه مراقبین رسمی

خواهد کرد. به رغم آن که هنوز بخش اعظم مراقبت‌های مورد نیاز افراد سالمند در درون خانواده انجام می‌شود [۵]، اما با توجه به روند رو به افزایش مشکلات جسمی و روانی سالمندان با گذشت زمان و به تبع آن افزایش نیازهای مراقبتی آنان، طولانی شدن فرایند مراقبت به دلیل کارآمدی مداخلات پزشکی و توانبخشی و تداوم حیات سالمند به رغم بیماری و ناتوانی، ممکن است خانواده تدریجاً دچار خستگی و فرسودگی شده و توان ارائه مراقبت از سالمند را از دست بدهد [۶]. علاوه بر این، گسترش خانواده‌های هسته‌ای، حرکت جامعه به سوی مدرنیته، افزایش مهاجرت‌ها، و پیوستن زنان به نیروی کار، از عوامل دیگری هستند که نیروی خانواده‌ها را برای مراقبت از سالمند خود به تحلیل می‌برند [۷]. اگر به این مجموعه استرس‌ها و زندگی شهری و فقدان حمایت‌های اجتماعی رسمی را بیفزاییم، می‌توان پیش بینی کرد که گزینه سپردن سالمندان به آسایشگاه‌ها به زودی جای خود را در میان خانواده‌ها خواهد گشود و نرخ سپردن سالمندان به آسایشگاه‌ها رو به افزایش خواهد رفت [۸، ۹]. با توجه به این که معمولاً سالمندانی که در آسایشگاه زندگی می‌کنند، در قیاس با سالمندانی که در خانواده زندگی می‌کنند، ناتوان‌تر و آسیب پذیرترند، مراقبان شاغل در آسایشگاه‌ها باید از دانش و مهارت کافی در عرصه سالمند شناسی برخوردار بوده، و نسبت به کار خود و افرادی که به آنها مراقبت ارائه می‌کنند علاقه و دیدگاهی مثبت داشته باشند. کار دشوار و تمام وقت مراقبت از سالمندان برای مراقبین، اعم از مراقبین عضو خانواده یا مراقبین رسمی شاغل در آسایشگاه‌ها، هزینه‌های سنگینی، اعم از مالی یا جانی، در بر دارد [۶]. لذا، سالمند و مراقب تنها در صورتی می‌توانند از مراقبت ارائه شده خشنود باشند که اولی خدمتی را دریافت کند که به آن نیاز دارد و دومی خدمتی را ارائه کند که به خوبی می‌شناسد. وجود نگاه مثبت به مراقبت ارائه شده سبب می‌شود که آن خدمت با کارآمدی و مهارت بیشتری ارائه شود و دریافت کننده مراقبت نیز آن را با اطمینان و آرامش بیشتری بپذیرد [۱۰، ۱۱]. مطالعات بسیاری به اهمیت نگرش در ارائه خدمات درمانی و مراقبتی اشاره کرده‌اند [۶]. لایرو همکاران در تحقیقی که در سوئیس انجام شد، نشان دادند که مراقبین سالمندان دچار اختلال روانی، نگرشی دوپهلوی و مبهم و اکثراً منفی نسبت به مراقبت از بیمار خود دارند [۱۲]. در تحقیق هوکینگ در استرالیا مشخص شد که نگرش منفی به سالمندان نه تنها در جامعه و مراقبین خانوادگی بلکه در بین پرسنل درمانی هم وجود دارد [۱۳]. به نظر می‌رسد تعداد زیادی از افرادی که برای مراقبت از سالمندان در آسایشگاه‌ها به کار گرفته می‌شوند، آموزش‌های لازم را در زمینه مسائل سالمندی و مراقبت از سالمند ندیده‌اند و حتی در بسیاری از موارد برداشتها و تصورات نادرستی در مورد نحوه مراقبت و ناتوانی سالمندان دارند [۸]. اهمیت این موضوع با توجه به آن که بیش از ۸۰ درصد مراقبت و ارتقای سلامت سالمندان در آسایشگاه بر عهده همین مراقبین است، دو چندان می‌شود [۸].

لازمه مراقبت مؤثر از سالمندان، وجود درک جامعی از سالمندی با دیدگاه کل نگر است. در سالهای اخیر آگاهی درباره این واقعیت که مراقب در نگهداری بهینه و بلند مدت بیماران و سالمندان و معلولان نقش تعیین کننده‌ای دارد افزایش یافته و بر اهمیت توجه به مراقب در کلیه ابعاد زیستی- روانی- اجتماعی- معنوی تأکید شده [۱۴] و به همین دلیل تحقیقاتی در زمینه مشکلات بهداشتی مراقبین،

استفاده قرار گرفته و شامل ۱۷ آیتم با بیان مثبت و ۱۷ آیتم با بیان منفی است که به هر آیتم طبق مقیاس لیکرت از ۱-۵ نمره داده می‌شود (یک یعنی شدیداً مخالف و ۵ یعنی شدیداً موافق). دامنه نمره نهایی این تست از ۲۳۸-۳۴ بوده، نمره ۱۰۲ نشان دهنده نگرش معمول نسبت به سالمندان و کمتر از آن نشانه نگرش منفی بیشتر نسبت به سالمندان است. در مطالعه‌ای که در سال ۲۰۱۲ توسط ناهید رژه و همکاران انجام شد، نمره اعتبار محتوای این تست ۹۵٪، بدست که نشانه اعتبار محتوای مناسب این تست است. اعتبار ساختاری تست با استفاده از دو روش آنالیز فاکتورها و تکنیک گروه‌های شناخته شده بررسی شد. اعتبار ساختاری تمام آیتم‌ها از متوسط تا زیاد بود. قابلیت اطمینان تست با استفاده از آلفای کرونباخ بین ۸۳٪ تا ۸۶٪ بود. نمره ثبات تست هم ۹۰٪ و روایی محتوا هم ۹۵٪ بود. در نهایت مشخص شد این ابزار یک ابزار پایا و روا برای استفاده در ایران می‌باشد [۳۰]. بعد از کسب مجوزهای لازم برای ورود به مطالعه، اهداف این پژوهش و نحوه تکمیل پرسشنامه‌ها برای کلیه مراقبین رسمی مراکز سالمندان مشارکت کننده در این مطالعه توضیح داده شد، و با کسب رضایت کتبی و آگاهانه از آنها جهت شرکت در این پژوهش هر چهار پرسشنامه به آنها داده شد، و بعد از تکمیل و جمع‌آوری این پرسشنامه‌ها، داده‌ها به نرم افزار آماری SPSS نسخه ۲۲ وارد شد. برای توصیف و تحلیل داده‌ها از آمار توصیفی (میانگین، انحراف معیار و درصد فراوانی)، آزمون آماری کلموگروف اسمیرنوف (جهت بررسی نرمالیتی توزیع داده‌ها) و آزمون ضریب همبستگی اسپیرمن استفاده، و سطح معنی داری برای قبول یا رد فرضیه ۰/۰۵ در نظر گرفته شد.

یافته‌ها

در این مطالعه، ۲۵ نفر (۳۰/۹٪) از مراقبین رسمی مرد و ۵۶ نفر (۶۹/۱٪) زن بودند. بیشترین فراوانی وضعیت تحصیل مربوط به افراد با مدرک دیپلم (۴۴/۴٪) بود. همچنین یافته‌ها نشان داد ۵۸٪ از نمونه مورد مطالعه وضعیت اقتصادی ضعیف یا خیلی ضعیف داشتند و تنها ۱۲/۳٪ وضعیت اقتصادی خود را خوب گزارش کردند. به لحاظ سنی، نمونه مورد مطالعه بین ۵۴-۱۹ سال با میانگین (انحراف معیار) ۷/۵۶ ± ۲۷/۶۷ قرار داشتند. اکثر شرکت کنندگان (۶۱/۷٪) متأهل و ۲۲/۲ درصد نیز بیوه یا مطلقه بودند (جدول ۱). سایر اطلاعات جمعیت شناختی مراقبین رسمی شرکت کننده در این مطالعه در جدول ۱ نشان داده شده است.

باتوجه به نتایج آزمون کلموگروف اسمیرنوف و غیر نرمال بودن توزیع متغیرهای تحت مطالعه از ضریب همبستگی اسپیرمن برای بررسی فرضیه‌های پژوهش استفاده شد. نتایج در مورد نگرش به سالمندی در مراقبین با میانگین $10/28 \pm 12/57$ نشان داد که مراقبان نگرش مثبتی به سالمندان داشتند. نمرات آگاهی از حقایق دوران سالمندان طبق نتایج به دست آمده نشان داد که آگاهی مراقبین نسبتاً پایین $1/61 \pm 8/18$ و میزان استرس شغلی آنان نسبتاً بالا $10/09 \pm 10/275$ است (جدول ۲).

یافته‌ها نشان داد که رابطه منفی معناداری بین استرس شغلی با آگاهی از حقایق دوران سالمندی مراقبین وجود دارد ($P = 0/020$)؛ همچنین معلوم شد رابطه استرس شغلی با نگرش به سالمندی نیز منفی است ($P = 0/000$) (جدول ۳).

شاغل در این آسایشگاه‌ها، در صورت وجود معیارهای ورود و فقدان معیارهای خروج، وارد مطالعه شدند. معیارهای ورود به پژوهش اشتغال به کار به عنوان مراقب رسمی به مدت حداقل سه ماه در یکی از آسایشگاه‌های سالمندان شهر تهران در زمان مطالعه، نداشتن اختلال روانی و مصرف داروهای روانگرا (بر مبنای خود-اظهاری) بود و برای رعایت اصول اخلاقی پژوهش رضایت آگاهانه و شرکت داوطلبانه در مطالعه لحاظ شد. جهت جمع‌آوری داده‌ها از فرم جمع‌آوری اطلاعات دموگرافیک، پرسشنامه استرس شغلی موسسه سلامت و ایمنی (HSE: Health and Safety Executive) (جهت سنجش استرس شغلی مراقبان)، پرسشنامه پالمور (FAQI: Fact On Aging Quiz) (جهت سنجش میزان آگاهی مراقبان از حقایق دوران سالمندی) و پرسشنامه کوگان (Kogan's Attitudes Toward Older People Scale) (جهت سنجش نگرش مراقبان نسبت به سالمندی) استفاده شد. پرسشنامه استرس شغلی موسسه سلامت و ایمنی در اواخر دهه ۱۹۹۰ میلادی توسط موسسه سلامت و ایمنی انگلستان به منظور اندازه‌گیری استرس شغلی کارگران و کارمندان انگلیسی ساخته شد. این پرسشنامه دارای ۳۵ سؤال است، که در یک طیف پنج درجه‌ای نمره گذاری می‌شود و در مجموع هفت حیطه از استرس شغلی شامل تقاضا، کنترل، حمایت مسئولین، حمایت همکاران، ارتباط، نقش و تغییرات استرس شغلی را می‌سنجد. در این پرسشنامه هر کدام از مقیاس‌ها از ۱ تا ۵ نمره دهی می‌شوند؛ میانگین نمرات عبارات در هر زیرمقیاس بیانگر مقدار اندازه‌گیری شده هر زیرمقیاس است که دارای دامنه تغییرات ۱ تا ۵ بوده که در آن ۱ حالت مطلوب و ۵ حالت پراسترس و نا مطلوب است. از جمله مزایای این پرسشنامه این می‌باشد، که در مطالعات متعدد اعتبار و روایی آن مورد بررسی قرار گرفته، به علاوه قادر به سنجش حیطه متعدد با سؤالات کم می‌باشد [۲۴-۲۷]. این پرسشنامه در ایران توسط آزاد مرزآبادی و غلامی اعتباریابی شده است، که در نتایج پژوهش آنها آماده است که پرسشنامه استرس شغلی HSE، پرسشنامه بی روا و معتبر برای بررسی استرس شغلی می‌باشد [۲۸]. پرسشنامه حقایق دوران سالمندی در سال ۱۹۷۷ توسط پالمور به منظور ارزیابی دانش و آگاهی افراد در خصوص ابعاد جسمانی، عوامل روانی، اجتماعی و اقتصادی سالمندان و نیز تصورات اشتباه در مورد سالمندان طراحی شد. این پرسشنامه شامل ۲۵ گویه در چهار بعد است که برای پاسخ دادن به آنها از سه گزینه "صحیح"، "غلط" یا "نمی‌دانم" استفاده می‌شود. ابعاد ابزار عبارتند از: دانش فرد درباره تصورات اشتباه موجود درباره سالمند (۱۰ آیتم)، وضعیت جسمانی (۵ آیتم)، وضعیت روانی و وضعیت اجتماعی دوران سالمندی (۱۰ آیتم). نمره کل حاصل از پرسشنامه در محدود ۲۵- و امتیاز بالاتر نشان دهنده وضعیت بهتر و بالاتر بودن دانش و آگاهی فرد است. این نحوه نمره دهی با تمرکز بر روی تعداد پاسخ‌های صحیح و بدون در نظر گرفتن نمره منفی طراحی شده است. رژه و همکاران در سال ۲۰۱۲ ویژگی‌های روانسنجی این مقیاس را در ایران مورد سنجش قرار دادند. ضریب الفای کرونباخ پرسشنامه (۸۱٪) نشان دهنده همسانی درونی بالای آن و همبستگی ۹۸٪ نشان دهنده پایایی مطلوب پرسشنامه بود [۲۹]. ابزار سنجش نگرش نسبت به سالمندان کوگان در سال ۱۹۶۱ جهت سنجش نگرش پرستاران نسبت به سالمندی طراحی شد. این ابزار به طور وسیع و به زبانهای مختلف مورد

جدول ۱: ویژگیهای جمعیت شناختی مراقبان رسمی آسایشگاههای سالمندان شهر تهران

ویژگی	تعداد	درصد
جنسیت		
مرد	۲۵	۳۰/۹
زن	۵۶	۶۹/۱
وضعیت تأهل		
متأهل	۵۰	۶۱/۷
ازدواج نکرده	۱۳	۱۶/۰
بیوه	۵	۶/۲
مطلقه	۱۳	۱۶/۰
میزان تحصیلات		
ابتدایی	۱۱	۱۳/۶
سیکل	۱۹	۲۳/۵
دیپلم	۳۶	۴۴/۴
لیسانس	۱۵	۱۸/۵
وضعیت اقتصادی		
خیلی ضعیف	۱۰	۱۲/۳
ضعیف	۳۷	۴۵/۷
متوسط	۲۴	۲۹/۶
خوب	۱۰	۱۲/۳

جدول ۲: نمرات مراقبین رسمی آسایشگاههای سالمندان شهر تهران به تفکیک متغیرهای اصلی پژوهش

متغیر	تعداد	کمترین	بیشترین	میانگین	انحراف معیار
نگرش به سالمندی	۸۱	۱۰۰	۱۴۳	۱۲۱/۵۷	۱۰/۲۸
آگاهی از حقایق دوران سالمندی	۸۱	۵	۱۲	۸/۱۸	۱/۶۱
استرس شغلی	۸۱	۷۴	۱۱۸	۱۰۲/۷۵	۱۰/۰۹
نقش	۸۱	۴	۱۶	۱۰/۶۴	۳/۴۰
ارتباط	۸۱	۶	۱۶	۱۱/۳۰	۲/۵۳
حمایت مسئولین	۸۱	۹	۲۲	۱۶/۳۳	۲/۸۹
حمایت همکاران	۸۱	۷	۱۷	۱۲/۵۳	۲/۲۳
کنترل	۸۱	۱۲	۲۴	۱۸/۲۰	۳/۰۲
تقاضا	۸۱	۶	۱۳	۹/۴۸	۱/۹۸
تغییرات	۸۱	۱۵	۳۲	۲۴/۲۴	۴/۵۹

جدول ۳: بررسی رابطه استرس شغلی با متغیرهای پژوهش در مراقبین رسمی آسایشگاههای سالمندان شهر تهران

متغیر	تعداد	ضریب همبستگی	مقدار احتمال
نگرش به سالمندی	۸۱	-۰/۵۵۵	۰/۰۰۰
آگاهی از حقایق دوران سالمندی	۸۱	-۰/۲۵۸	۰/۰۲۰
نقش	۸۱	-۰/۳۰۵	۰/۰۰۶
ارتباط	۸۱	-۰/۳۱۹	۰/۰۰۴
حمایت مسئولین	۸۱	-۰/۴۱۳	۰/۰۰۰
حمایت همکاران	۸۱	-۰/۱۸۵	۰/۰۹۸
کنترل	۸۱	-۰/۱۲۹	۰/۲۵۱
تغییرات	۸۱	-۰/۲۳۲	۰/۰۳۷
تقاضا	۸۱	-۰/۳۷۳	۰/۰۰۱

جدول ۴: بررسی رابطه بین آگاهی از حقایق دوران سالمندی و نگرش به سالمندی در مراقبین رسمی آسایشگاه‌های سالمندان شهر تهران

متغیر	تعداد	ضریب همبستگی	مقدار احتمال
آگاهی از حقایق دوران سالمندی	۸۱	۰/۲۸۰	۰/۰۱۱

بررسی رابطه متغیرهای پژوهش نشان داد که بین نگرش به پدیده سالمندی و استرس شغلی مراقبین آسایشگاه‌های سالمندان ارتباطی منفی وجود دارد ($r = ۰/۵۵۵$, $P = ۰/۰۰۰$). همین رابطه منفی و معنادار بین آگاهی از حقایق دوران سالمندی و میزان استرس شغلی مشاهده شد ($r = ۰/۲۵۸$, $P = ۰/۰۲۰$). یافته‌ها همچنین نشان داد که استرس شغلی به جز در مورد حمایت همکاران ($P = ۰/۰۹۸$) و کنترل ($r = ۰/۲۵۱$) با تمام متغیرهای ریزتر مورد بررسی نیز رابطه‌ای معنادار اما منفی داشت (جدول ۳). به عنوان یک یافته فرعی رابطه بین نگرش و آگاهی مراقبین نیز سنجیده شد (جدول ۴). مطابق نتیجه آزمون اخذ شده، این دو متغیر رابطه‌ای معنادار و مثبت با هم داشتند ($r = ۰/۰۱۱$, $P =$ و این بدین معناست که اگر آگاهی و بصیرت مراقبین نسبت به پدیده سالمندی و واقعیات آن تغییر کند نگرش آنها نیز نسبت به این موضوع ارتقاء خواهد یافت.

بحث

هدف اصلی در این مطالعه بررسی آگاهی و نگرش به سالمندی و رابطه آن با استرس شغلی در مراقبین رسمی آسایشگاه‌های سالمندان شهر تهران بود. یافته‌های این مطالعه موید وجود رابطه‌ای منفی و معنی دار بین نگرش به سالمندی و نیز آگاهی از حقایق دوران سالمندی سالمندی با میزان استرس شغلی در میان مراقبین بود که با یافته‌های مطالعه منصوری و همکاران [۲۳] و ریپخ و همکاران [۳۱] همسوست. در مورد سطح آگاهی در نمونه مورد بررسی وضعیت چندان مطلوب نبود و میزان آگاهی نسبتاً پایین گزارش شد که این یافته را می‌توان با نتایج مطالعه همدانی زاده و همکاران [۳۲] همسو دانست. نوع نگرش مراقبین در مورد پدیده سالمندی نسبتاً مثبت بود که این یافته، نتایج سایر مطالعات را تأیید کرد [۳۲-۳۵]. حسینی سرشت و همکاران نیز نگرش مراقبین حرفه‌ای (پرستاران) را به سالمندان آسایشگاه‌ها بررسی کرده‌اند، که بر اساس نتایج آن مطالعه هرچه دانش پرستاری بالاتر می‌رفت و دانشجویان به سالهای بالاتر تحصیل می‌رسیدند، نگرش از منفی به مثبت تغییر می‌کرد [۳۶]. پایین بودن میزان آگاهی از پدیده سالمندی و حقایق آن باید ما را نسبت به دو موضوع حساس کند؛ در درجه اول باتوجه به اینکه مراقبین سالمندان، در قیاس با سایر پرسنل، بیشترین برخورد و مراوده را با سالمندان ساکن آسایشگاه دارند و بخش اعظم مراقبت را به آنان ارائه می‌کنند [۳۷]، این یافته می‌تواند بسیار هشدار دهنده باشد. از سوی دیگر، مثبت بودن نسبی نگرش نسبت به پدیده سالمندی را می‌توان به اعتقادات مراقبین در مورد احترام به بزرگتر بر اساس آموزه‌ای فرهنگی و مذهبی نسبت داد. همانگونه که مطالعات قبلی نشان داده‌اند [۳۶]، در کنار هم قرار گرفتن این دو یافته یعنی مثبت بودن نگرش نسبت به سالمندی با وجود پایین بودن سطح آگاهی و اطلاعات نسبت به حقایق سالمندی از جهت دیگری نیز ممکن است کیفیت ارائه خدمت به سالمندان را تحت تأثیر قرار دهد [۱۰]، بدین معنا که

مراقبین بدون آنکه اطلاعات کافی و حرفه‌ای در مورد حقایق سالمندی داشته باشند به امور روزمره و موظفی خود می‌پردازند و در این میان هر چند نگرش مثبتی به سالمند دارند ممکن است سهواً مراقبت‌های لازم را به او ارائه نکنند یا در ارائه این مراقبت‌ها مرتکب خطا شوند. برای مثال، با تصور این که به سالمند خدمت و احترام می‌کنند او را حتی از انجام فعالیت‌هایی که در حد توانش است، بازدارند. استرس شغلی در مراقبین سالمندان در آسایشگاه‌های مورد بررسی نسبتاً بالا بود که این خود زنگ خطری برای مدیران آسایشگاه‌ها و مسئولین مرتبط است. زیرا همانگونه که در مطالعات پیشین ذکر شد استرس بالا علاوه بر صدمه‌ای که به خود مراقبین وارد می‌آورد می‌تواند کیفیت ارائه خدمات را کاهش دهد [۳۸]. رابطه منفی بین نگرش و استرس شغلی در مطالعه حاضر نشان می‌دهد که پیش داوری و نگاه منفی به جمعیت گیرنده خدمت می‌تواند تحمل فشار و رنج ناشی از شغل را در مراقبین کاهش دهد، و شاید اگر نگرش مراقبین نسبت به آنچه سالمندان می‌بینند و تجربه می‌کنند تغییر کند و نگاهی مثبت‌تر و عمیق‌تر به سالمندی و حقایق آن پیدا کنند، از استرس خود آنها کاسته می‌شود که البته به محک گذاشتن این استنباط مستلزم انجام مطالعات مداخله‌ای است. رابطه منفی آگاهی از پدیده سالمندی با میزان استرس شغلی نیز به طور غیر مستقیم به همین واقعیت اشاره می‌کند. مراقبینی که آموزش کافی دیده‌اند و به صحت اطلاعات خود در زمینه سالمندان و مراقبت از آنها اطمینان دارند، اعتماد به نفس بیشتری داشته و استرس کمتری را در محیط کار تجربه می‌کنند [۵، ۸]. برای انجام این مطالعه با محدودیتهایی از جمله سطح پایین سواد مراقبین در پاسخ دادن به پرسشنامه‌ها و عدم همکاری بعضی از آسایشگاه‌های سالمندان شهر تهران جهت شرکت در این پژوهش مواجه بودیم.

نتیجه‌گیری

این مطالعه نشان می‌دهد که وجود آگاهی و دانش کافی در زمینه پدیده سالمندی و نیز نگرش مثبت به سالمندان باعث کاهش استرس شغلی مراقبان می‌شود. به نظر می‌رسد وقتی مراقبان آگاهی بالاتر و نگرش بهتری نسبت به پدیده سالمندی و سالمندان دارند، به کار خود علاقه بیشتری پیدا می‌کنند و وظایفشان را با احساس کفایت و تسلط بیشتری انجام می‌دهند و در نتیجه استرس شغلی آنان نیز کمتر می‌شود. بنابراین پیشنهاد می‌شود مدیران آسایشگاه‌های سالمندان با برگزاری کلاسهای آموزشی سطح اطلاعات کارکنان خود را افزایش دهند و نیز با به کارگیری سرپرستان حرفه‌ای مثل پرستاران، مددکاران اجتماعی یا سایر آموزش دیدگان دانشگاهی این حوزه به ارتقاء نگرش و ارائه الگوهای صحیح رفتار با سالمندان به مراقبان کمک کنند. همچنین باتوجه به بالا بودن میزان استرس در کارکنان مورد مطالعه پیشنهاد می‌شود برای کاهش میزان استرس شغلی مراقبین از استراتژیهای

بهبودی و توانبخشی (تهران- ایران) تهیه شده است. برخورد لازم می دانیم از معاونت تحقیقات و فن آوری آن دانشگاه و همچنین از مدیران و کلیه مراقبین زحماتش آسایشگاههای سالمندان تحت مطالعه که در این پژوهش با ما نهایت همکاری را نمودند، تقدیر و تشکر به عمل آوریم.

انگیزشی استفاده شود تا سطح کیفی ارائه خدمات به حد مطلوب نزدیک تر شود.

تشکر و قدردانی

این مطالعه بر اساس یافته‌های حاصل از پایان نامه کارشناسی ارشد سعید فروزنه در رشته مدیریت توانبخشی و در دانشگاه علوم

References

- Center IS. General census of population and housing: Iran Statistics Center; 2010 [updated 2010; cited 2016 5 Jan]. Available from: <http://www.amar.org.ir/>.
- Shahbazi S, Heidari M. [Effect of self-care training program on quality of life of elders]. Iran J Nurs 2012;25(75).
- UNFPA. Ageing in the Twenty-First Century: A Celebration and A Challenge: UNFPA and Help Age International; 2012 [cited 2016]. Available from: <http://www.unfpa.org/publications/ageing-twenty-first-century>.
- Shahbazi MR, Mirkhani M, Hatamizadeh N, Rahgozar M. [Disability Assessments in Tehranian Elderly]. Salmamand. 2008;3(3-4):84-92.
- Navidian A, Pahlevanzadeh S, Yazdani M. [Effectiveness of Training on Family Caregivers' Stress level]. Iranian J Psychiat Clin Psychol. 2011;16(2):99-106.
- Farhadi A, Foroughan M, Mohammadi F, Rassouli M, Sadegh Moghadam L, Nazari S, et al. Caregiver Appr Fam Caregiv Older Adults. Salmamand. 2016;11(1):8-19. DOI: [10.21859/sija-110108](https://doi.org/10.21859/sija-110108)
- Ineichen B. Influences on the care of demented elderly people in the People's Republic of China. Int J Geriatr Psychiat. 1998;13(2):122-6. DOI: [10.1002/\(sici\)1099-1166\(199802\)13:2<122::aid-gps745>3.0.co;2-j](https://doi.org/10.1002/(sici)1099-1166(199802)13:2<122::aid-gps745>3.0.co;2-j)
- Foroughan M, Amani D, Hosseini M. [The effect of the training program about management of elders' common problems on the level of job stress in caregivers of nursing homes]. J Res Dev Nurs Midwifery. 2013;10(2):54-62.
- Abaei M. [Social Problems of Families Caring for a Frail Elderly Referrals to Public Hospitals Clinics in Karaj City]. Salmamand. 2007;2(1):177-81.
- Mortazavi H, Moayyed L, Golmakani E. [Nurses' Attitudes towards older people and aging]. J North Khorasan Univ Med Sci. 2013;5:1063-8.
- Zenhari N, Foroughan M, Hosseini MA, Karimloo M, Farhadi A. [The Effects of Storytelling on Knowledge and Attitude Toward Aging and Caring for Aged Among Caregivers Working at Nursing Homes]. J Health Promot Manage. 2016;6(2):19-26.
- Lauber C, Rossler W. [Early detection of schizophrenic psychoses]. Praxis (Bern 1994). 2001;90(22):987-92. PMID: [11450187](https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/11450187/)
- Hocking B. Reducing mental illness stigma and discrimination - everybody's business. Med J Aust. 2003;178 Suppl:S47-8. PMID: [12720521](https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/12720521/)
- Given B, Wyatt G, Given C, Gift A, Sherwood P, DeVoss D, et al., editors. Burden and depression among caregivers of patients with cancer at the end-of-life. Oncology nursing forum; 2004: NIH Public Access.
- Reinhard S, Given B, Petlick N, Bemis A. Patient safety and quality: an evidence-based handbook for nurses Rockville. Supporting family caregivers in providing care. USA: Agency for Healthcare Research and Quality; 2008.
- Small JA, Gutman G, Makela S, Hillhouse B. Effectiveness of communication strategies used by caregivers of persons with Alzheimer's disease during activities of daily living. J Speech Lang Hear Res. 2003;46(2):353-67. PMID: [14700377](https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/14700377/)
- Osipow SH, Spokane AR. Occupational stress inventory-revised 1998. 1-15 p.
- Buss MK, Vanderwerker LC, Inouye SK, Zhang B, Block SD, Prigerson HG. Associations between caregiver-perceived delirium in patients with cancer and generalized anxiety in their caregivers. J Palliat Med. 2007;10(5):1083-92. DOI: [10.1089/jpm.2006.0253](https://doi.org/10.1089/jpm.2006.0253) PMID: [17985965](https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/17985965/)
- Kramer BJ, Kipnis S. Eldercare and work-role conflict: toward an understanding of gender differences in caregiver burden. Gerontologist. 1995;35(3):340-8. PMID: [7622087](https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/7622087/)
- Keefe FJ, Ahles TA, Porter LS, Sutton LM, McBride CM, Pope MS, et al. The self-efficacy of family caregivers for helping cancer patients manage pain at end-of-life. Pain. 2003;103(1-2):157-62. PMID: [12749970](https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/12749970/)
- TariMoradi A, Ahadi H. Survey of depression, anxiety and physical health of caregivers to elders with aged and brain stroke. Alborz Univ Med J. 2014;3(4):199-204.
- Sajadian A, Heidari L, Mokhtarihesari P. [Caring problems in domestic caregivers affected to breast cancer]. Iran Breast Dis J. 2015;8(2):7-14.
- Mansouri T, Dehdari T, Seyedfatemi N, Gohari MR, Barkhordari M. [The effect of communication skills training on perceived stress of caregivers of elderly with Alzheimer's disease referral to Iranian Alzheimer Association in 2012]. Razi J Med Sci. 2014;21(121):52-62.
- Edwards JA, Webster S, Van Laar D, Easton S. Psychometric analysis of the UK health and Safety Executive's Management Standards work-related stress Indicator Tool. Work Stress. 2008;22(2):96-107. DOI: [10.1080/02678370802166599](https://doi.org/10.1080/02678370802166599)
- Cousins * R, MacKay CJ, Clarke SD, Kelly C, Kelly PJ, McCaig RH. 'Management Standards' work-related stress in the UK: practical development. Work Stress. 2004;18(2):113-36. DOI: [10.1080/02678370410001734322](https://doi.org/10.1080/02678370410001734322)
- MacKay * CJ, Cousins R, Kelly PJ, Lee S, McCaig RH. 'Management Standards' and work-related stress in the UK: policy background and science. Work Stress. 2004;18(2):91-112. DOI: [10.1080/02678370410001727474](https://doi.org/10.1080/02678370410001727474)
- Toderi S, Balducci C, Edwards JA, Sarchielli G, Broccoli M, Mancini G. Psychometric Properties of the UK and Italian Versions of the HSE Stress Indicator Tool. Eur J Psychol Assess. 2013;29(1):72-9. DOI: [10.1027/1015-5759/a000122](https://doi.org/10.1027/1015-5759/a000122)
- Azad Marzabadi E, Gholami Feshraki M. [Reliability and Validity Assessment for the HSE Job Stress Questionnaire]. J Behav Sci. 2011;4(4):11-2.
- Rejeh N, Heravi-Karimooi M, Montazeri A, Foroughan M, Vaismoradi M. [Psychometric properties of the Facts on Aging Quiz Scale]. Payesh. 2012;11(2):249-56.
- Rejeh N, Heravi-Karimooi M, Montazeri A, Foroughan M, Vaismoradi M. Psychometric properties of the Iranian version of the Kogan's Attitudes Toward Older People Scale. Jpn J Nurs Sci. 2012;9(2):216-22. DOI: [10.1111/j.1742-7924.2012.00204.x](https://doi.org/10.1111/j.1742-7924.2012.00204.x) PMID: [23181890](https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/23181890/)
- Ripich D, Kercher K, Wykle M, Sloan D, Ziolo E. Effects of communication training on African American and White caregivers of persons with Alzheimer's disease. J Aging Ethnicity. 1998;1(3):163-78.
- Hamedanizadeh F, MotahedianTabrizi A, Sarhangi F, Zighimat F. [Study of nurses' attitudes towards the care of elderly patients]. Kowsar. 2007:253-8.
- Mortazavi H, Moayyed L, Golmakani E, Ghaneizade F, Usefi M, Hasanazadeh E. [Nurses' attitudes towards older people and aging]. J North Khorasan Univ Med Sci. 2014;5(5):1063-8.
- Hweidi IM, Al-Hassan MA. Jordanian nurses' attitudes toward older patients in acute care settings. Int Nurs Rev.

- 2005;52(3):225-32. DOI: 10.1111/j.1466-7657.2005.00434.x PMID: 16033450
35. Wells Y, Foreman P, Gething L, Petralia W. Nurses' attitudes toward aging and older adults--examining attitudes and practices among health services providers in Australia. *J Gerontol Nurs*. 2004;30(9):5-13. PMID: 15471058
36. HosseiniSeresht F, NasiriZiba A, Kermani F. [Assesment of Nursing Students and Clinial Nurses' Attitude Toward Elderly Care]. *Aging J North Khorasan Univ Med Sci*. 2006;19(45):57-67.
37. Lapane KL, Hughes CM. Considering the employee point of view: perceptions of job satisfaction and stress among nursing staff in nursing homes. *J Am Med Dir Assoc*. 2007;8(1):8-13. DOI: 10.1016/j.jamda.2006.05.010 PMID: 17210497
38. Ebrahimi H, Navidian A, Keykha R. [The effect of supportive nursing care in reducing anxiety of patients receiving electroconvulsive therapy]. *Iranian J Psychiatr Nurs*. 2014;1(4):13-24.

Research Article

The Relationship of Nursing Home Caregivers' Awareness and Attitude Towards Elderlies with their Job

Saeed Frouzandeh¹, Mahshid Foroughan^{2,*}, Mohammad Ali Hosseini³, Akram Farhadi⁴, Akbar Biglarian⁵

¹ MSc Student, Department of Rehabilitation Administration, University of Social Welfare and Rehabilitation Sciences, Tehran, Iran

² Associate Professor, Department of Rehabilitation Administration, Iranian Research Centre on Ageing, University of Social Welfare and Rehabilitation Sciences, Tehran, Iran

³ Associate Professor, Department of Rehabilitation Administration, University of Social Welfare and Rehabilitation Sciences, Tehran, Iran

⁴ Assistant Professor, Department of Nursing, School of Nursing and Midwifery, Bushehr University of Medical Sciences, Bushehr, Iran

⁵ Assistant Professor, Department of Biostatistics, Pediatric Neurology Research Center, University of Social Welfare and Rehabilitation Sciences, Tehran, Iran

* **Corresponding author:** Mahshid Foroughan, Associate Professor, Department of Rehabilitation Administration, Iranian Research Centre on Ageing, University of Social Welfare and Rehabilitation Sciences, Tehran, Iran. E-mail: M_Foroughan@yahoo.com

DOI: 10.29252/nkjmd-09038

How to Cite this Article:

Frouzandeh S, Foroughan M, Hosseini M A, Farhadi A, Biglarian A. The Relationship of Nursing Home Caregivers' Awareness and Attitude Towards Elderlies with their Job. JNKUMS. 2018; 9 (3) :445-452
URL: <http://journal.nkums.ac.ir/article-1-1285-fa.html>

Received: 23 Feb 2016

Accepted: 23 May 2017

Keywords:

Awareness
Attitude
Caregiver
Elderly
Nursing Homes
Burnout

Abstract

Introduction: The more the number of elderlies, the higher the number of them will be who need to be cared in nursing homes. Most of this care is delivered by formal caregivers working in nursing homes; so, investigating the factors related to quality care is critical. This study was conducted to assess how caregivers' attitude towards aged people and their awareness about aging are related to their job stress.

Methods: This cross-sectional correlational study was implemented during 2015 in all residential care homes of Tehran, were working under Welfare Organization supervision. A total of 83 elderly caregivers in 11 centers who met the inclusion criteria entered the study. Demographic checklist, Health and Safety Executive (HSE), Kogan's Attitudes Toward Older People Scale, and Facts on aging quiz (FAQI) were applied to collect data. The gathered data was analyzed using SPSS-22. Kolmogorov-Smirnov and Spearman tests were used to test the hypotheses.

Results: Findings showed the low awareness levels in regards with the facts of aging (8.18 ± 1.61) and relatively positive attitude towards older adults (121.57 ± 10.28), accompanied by high levels of job stress among the caregivers (102.75 ± 10.09). Job stress showed negative but statistically significant relationship with both awareness and attitude ($P < 0.05$).

Conclusions: Based on the results, low levels of awareness and negative attitude toward aging in the formal caregivers was related to high levels of job stress. Therefore, more attention toward training of formal caregivers to increase their knowledge and correct their attitudes is recommended with the aim of avoiding job stress and preserving the quality care.